

БАДИЙ ТАРЖИМАДА МИЛЛИЙ КОЛОРИТ РУҲИНИ САҚЛАШ МУАММОСИ

(Зулфия шеърятининг қорақалпоқ тилига таржимаси мисолида)

Зулфия Асаматдинова

Бердақ номидаги ҚҚДУ

Ўзбек тили ва адабиёти кафедраси ассистенти

АННОТАЦИЯ

Ушбу мақолада бадий таржимада миллий колорит руҳини сақлаш муаммолари тугрисида маълумот берилган.

Калит сузлар: таржима, колорит, миллий, Зулфия, услуб, шакл, мазмун.

АННОТАЦИЯ

В данной статье представлена информация о проблемах сохранения духа национального колорита в художественном переводе.

Ключевые слова: перевод, колорит, национальный, Зулфия, стиль, форма, содержание.

ABSTRACT

This article provides information about the problems of preserving the spirit of national color in literary translation.

Keywords: translation, color, national, Zulfiya, style, form, content.

КИРИШ

Ҳар қандай бадий таржимада асл нусханинг миллий руҳини бериш анча мураккаб ва қийин жараён. Чунки бадий таржима масъулиятли ижодий иш. Шу жумладан, шеърӣ таржима ҳам мураккаб, ўта масъулиятли ижод типи саналади. У таржимондан пухта билим, малака талаб қилади. Хусусан, яқин ва қардош тиллардан таржима қилишнинг ҳам ўзига яраша қийинчиликлари бор. Мана шу масалада айнан ўзбек шоираси Зулфия ижодининг қорақалпоқ тилидаги таржималари асосида атрофлича таҳлил қилиб кўрамиз.

Бадий таржимада хусусан миллий колорит руҳини ифодалаш таржимондан жуда катта маҳорат талаб қилиши тайин, яъни ҳар қандай бадий таржиманинг муваффақияти, аввало, таржимоннинг маҳоратига: ижодкорлик салоҳиятига, илмий ва ҳаётӣ тажрибасига, асл нусха тилини, таржима қилинаётган асар муаллифи мансуб халқ ҳаётини, миллий урф-одатларини қанчалик билишига ҳам боғлиқ¹.

¹ К.Қурამбоев. Таржима ва таржимон масъулияти.Т., Чўлпон нашриёти 2007, 71-бет

Таржимон шеърӣ асарнинг шаклий белгиларини: ритмини, мусиқий оҳанги ва қурилишини, мантиқий изчиллигини бериш билангина чекланиб қолмаслиги лозим. У шеърдаги жамики образлар туркумини, бадий бўёқлар, эҳтирослар тўлқинини, ранг-баранг ифодаларнинг таъсир кучини, умуман, фикр билан туйғулар уйғунлигини аслиятдагидек бериши зарур. Бунинг учун таржимон шеърнинг “қалби”га, шоирнинг руҳий оламига сингиб кетиши, зарур бўлса маълум муддат шоир шахсиятига айланиши керак. Бу жиҳатдан Ибройим Юсуповнинг таржимонлик тажрибаси, маҳорати кўпларга намуна.

МУҲОКАМА ВА НАТИЖАЛАР

И.Юсупов Зулфия шеърларининг поэтик гўзаллигини, маъно жилоларини, шаклий ўзига хослигини, миллий руҳини шоирона дид билан жуда чиройли ўгирган. Масалан:

Асл нусхада:

Ўғлим, сира бўлмайди уруш
*Ота бўлиб солдим мен йўлга,
Она бўлиб меҳримга олдим.
Мана юртга ўғил ўстирган
Бир давлатманд бой бўлиб қолдим.*

*Мен онаман, менинг юрагим,
Фарзандларим қувончига кон.
Дил орзиқар, базан тилагим
Ваҳималар ўраган замон ²*

Таржимада:

Улым, сирә урыс болмайды
*Ана болып асырап мен,
Әке болып жолға салдым.
Мине, елге ул өсирген,-
Бир дәўлетменд болып қалдым.*

*Мен анаман, мениң жаным,
Перзент деми менен жасар.
Урыс десе, суўып қаным,
Гейде көзден уйқы қашар³*

² Зулфия. Сайланма. Т., “Шарқ” нашриёти, 2015, 44-бет

Мазкур мисраларда шоиранинг қат-қатига яширинган руҳий қийналишлар талқини, лирик қаҳрамоннинг даҳшатли манзарага оналарча муносабати, фарзанди тақдирига ачиниш туйғуларининг қорақалпоқчага маҳорат билан ўгирилганини кўриб кўнглингиз тўлади.

Миллий колорит фақат конкрет воқеа кўринишида ёки образ характерида эмас, табиат тасвири орқали ҳам берилиши мумкин. Зулфиянинг умр йўлдоши Ҳамид Олимжонга бағишлаб ёзилган “Баҳор келди сени сўроқлаб...” шеърида кўпроқ табиат тасирига урғу берган. Таржимада ҳам мисралар ўз ўрнида. Ҳаттоки, бўғин ўлчовлари ҳам туб нусхага мос. Таржима тажрибасидан биламизки, агар оригинал тилида қўлланилган сўзлар таржимада аслиятдаги сўзнинг маъносини, поэтикасини бера олса, уни ўзгартириб, бошқа сўзлар билан алмаштиришга зарурат йўқ. Масалан:

Асл нусхада:

Баҳор келди сени сўроқлаб...

*Салқин саҳарларда, бодом гулида,
Бинафша лабида, ерларда баҳор.
Қушларнинг парвози, елларнинг нози,
Бахмал водийларда, қирларда баҳор...*

*Қанча севар эдинг, бағрим, баҳорни,
Ўрик гулларининг эдинг мафтуни.
Ҳар уйғонган куртак ҳаёт бергани каби
Кўзларингга суртиб ўпардинг уни.⁴*

Таржимада:

Бэхэр келип сени жоқлады

*Салқын саҳраларда, бадам гулинде.
Бинафша лəбинде сайларда бəхэр,
Самал желисинде, қуслар тилинде,
Мақнал ойпатларда, қырларда бəхэр...*

*Баўырым, сүйер едиң бəхəрди сондай,
Ерик гүллерине қумарттың əбден.
Ағаш бүртик жарса, шешең туўғандай,
Көзлериңе сүртип өбер едиң сен⁵.*

³ Зулфия. Сайланма. Т., “Билим” баспасы, 2015, 28-бет

⁴ Зулфия. Сайланма. Т., “Шарқ” нашриёти, 2015, 21-бет

Таржиманинг ҳатто асл нусхадан ҳам силлиқ чиққани, яъни Ҳар уйғонган куртак ҳаёт бергани каби мисраларини Ағаш бўртик жарса, шешен туўғандай тарзида таржима қилишида бирмунча бошқачароқ услубни қўллаган. Яъни мисраларни сўзма-сўз ўгирмасдан, уларнинг мазмунини сақлаган ҳолда, шаклини ўзгартириб берган. Бу усулда таржимондан ижодкорлик талаб қилади. Умуман олганда, шеърнинг деярли ҳамма мисралари яхши таржима қилинган, эътироз туғдирадиган жойлари йўқ. И.Юсуповнинг шоирлик тажрибаси, Зулфиянинг ижодий услубини анча дуруст ўзлаштириб олганлиги таржиманинг муваффақиятини таъминлаган бош омиллардан биридир.

REFERENCES

1. Baymenova, K. (2022). PISA TADQIQOTLARI DOIRASIDA O 'QUVCHILARNING KREATIV FIKRLASHINI SHAKLLANTIRISH OMILLARI. *Science and innovation*, 1(B4), 582-584.
2. Baymenova, K. (2022). O 'Quvchilar Funktsional Savodxonligini Baholash Bo 'Yicha Dasturni (Pisani) Fanlararo Bog 'Liqlik Asosida O 'Rganish. *Miasto Przyszłości*, 26, 131-134.
3. Байменова, К. (2022, August). УМУМТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИ ЎҚУВЧИЛАРИНИНГ ЎҚИШ САВОДХОНЛИГИНИ ОШИРИШ МУАММОЛАРИ. In *INTERNATIONAL CONFERENCE: PROBLEMS AND SCIENTIFIC SOLUTIONS*. (Vol. 1, No. 3, pp. 26-30).
4. Sabohatxon, Y., Zilolaxon, T. Y., & Shaxlo, Y. L. (2022). EXPRESSION OF METAPHOR IN DIFFERENT SYSTEM LANGUAGES. *RESEARCH AND EDUCATION*, 1(2), 209-212.
5. Shodiyeva, G., & Ismatova, S. (2022). O'ZBEK TILSHUNOSLIGIDA SO'Z TURKUMLARI MASALASI. *Eurasian Journal of Academic Research*, 2(7), 103-105.
6. qizi Shodieva, G. N., & Dusmatov, H. H. (2022, July). RINCPLES OF DIVISION OF WORD CATAGORIES IN UZBEK LANGUAGE. In *INTERNATIONAL CONFERENCES ON LEARNING AND TEACHING* (Vol. 1, No. 11, pp. 38-43).
7. Гафуров, Б. 3. ТЕКСТЫ С ФОНОСТИЛИСТИЧЕСКИМИ ФОНОВАРИАНТАМИ И ИХ ПЕРЕВОД (НА МАТЕРИАЛЕ УЗБЕКСКОГО ЯЗЫКА). *ILIM hám JÁMIYET*, 72.

⁵ Зулфия.Сайланма. Т., “Билим” баспасы, 2015, 34-бет

8. Zakirovich, G. B. (2022). The Theme of Female Gender in the Texts of Advertising in Russian and Uzbek Languages (On the Material of Medical Vocabulary). *Pindus Journal of Culture, Literature, and ELT*, 2(1), 23-29.
9. Gafurov, B. Z. (2022). Analysis of medical version in texts of advertising of hygiene products in the fight against COVID-19 (on the material of Russian and Uzbek languages). *Emergent: Journal of Educational Discoveries and Lifelong Learning (EJEDL)*.
10. Usmonova, D. (2022). TO STUDY THE IMPORTANCE OF TRANSPOSITION OF WORD CATEGORIES IN ENGLISH. *O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI*, 1(10), 128-131.
11. Shodieva, G. (2022). TO STUDY THE IMPORTANCE OF TRANSPOSITION OF WORD CATEGORIES IN ENGLISH. *Science and innovation*, 1(B5), 506-509.
12. GIYOSOVA, V. (2019). Functioning of fairy-tale as one of the variety of folklore text in oral folk art. *Scientific journal of the Fergana State University*, 1(6), 124-126.
13. Sabirovna, S. G., & Ibragimovich, T. A. (2022). Organization of Physical Culture and Recreation Work with Preschool Children.
14. Туйчиев, А. И. (2022). ТЕХНОЛОГИЯ РАЗВИТИЯ ДИСЦИПЛИНАРНЫХ НАВЫКОВ УЧАЩИХСЯ НА ОСНОВЕ ИГРОВЫХ СРЕДСТВ: уйчиев Ашурали Ибрагимович, Преподаватель Ферганского государственного университета. *Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал*, (2), 160-162.
15. Tuychiyev, A. I. (2022). О 'QUVCHILARDA INTIZOMIY KO 'NIKMALARNI RIVOJLANTIRISH DOLZARB PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA. *Academic research in educational sciences*, 3(2), 896-901.